

Теслик Т. І., науковий керівник: к.е.н., доцент Крухмаль О. В.
*ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»*

РИНОК СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Споживче кредитування дозволяє активізувати рушійні процеси економічного розвитку України та забезпечити зростання добробуту населення. Проте, на сьогоднішній день існує проблема у виробленні єдиного дієвого механізму споживчого кредитування, який дозволив врегулювати відносини між кредиторами та позичальниками з метою мінімізації ризиків для обох сторін кредитного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок до вивчення проблеми споживчого кредитування зробили провідні вчені-економісти: О. В. Васюренко, А. М. Мороз, Л. О. Добрик, О. Куценко, В. Я. Вовк, В. Дубницький, В. Зінченко, Ю. П. Грищук.

Мета роботи: дослідження актуальних тенденцій розвитку ринку споживчого кредитування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Споживче кредитування є невід'ємною складовою не лише банківської системи, а й економіки країни в цілому. За допомогою споживчих кредитів забезпечуються соціальні потреби населення, відбувається зростання платоспроможного попиту та в цілому відбувається економічне зростання країни. Відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 року № 1023-ХІІ споживчий кредит – це кошти, що надаються кредитором (банком або іншою фінансовою установою) споживачеві на придбання продукції [1].

На сьогоднішній день на ринку споживчого кредитування існують ряд невирішених проблем, які мають місце з початку фінансової кризи. У докризовий період споживче кредитування розвивалося швидкими темпами. Темпи росту обсягів споживчих кредитів перевищували темпи росту реальної заробітної плати та доходів населення (табл. 1). Частка даного виду кредитів у загальному обсязі кредитного портфеля станом на 01.01.2008 склала 26,75%, причому 57,33% всіх споживчих кредитів були надані в іноземній валюті. Активізацію споживчого кредитування у даний період можна пояснити спрощенням процедури надання кредиту, входженням на український банківський ринок іноземних банків, що надало доступ до більш дешевих ресурсів, а також високою дохідністю таких кредитів у порівнянні з іншими кредитними продуктами.

Таблиця 1

Аналіз ринку споживчого кредитування України за період з 01.01.2008 по 01.01.2014 рр. (складено автором на основі [2])

Найменування	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014
ВВП, млн. грн.	720731	948056	913345	1082569	1302079	1411238	1454931
Доходи населення, % до попереднього року	132,04	135,67	105,80	123,10	115,00	114,50	105,30
Номінальна середня заробітна плата, грн.	1351,14	1806,40	1906,00	2239,00	2633,00	3025,00	3265,00
Реальна середня заробітна плата, % до попереднього року	112,50	106,30	90,80	110,20	108,70	114,40	108,20
Темпи росту споживчих кредитів, %	173,70	161,77	73,68	89,66	102,64	99,06	109,44
Частка споживчих кредитів у кредитному портфелі, %	26,75	25,09	18,88	16,38	15,51	18,00	17,12
Частка споживчих кредитів у ВВП, %	15,96	19,63	15,01	11,36	9,69	8,86	9,40

У період фінансової кризи при нестабільності макроекономічного середовища, реалізації валютного ризику темпи росту споживчого кредитування значно зменшилися. У цей період майже 30% споживчих кредитів були визнаними проблемними. Причинами такої ситуації можна назвати недосконалу систему оцінку кредитоспроможності позичальників, що використовували банки, та підвищення валютного курсу внаслідок чого значно збільшилися зобов'язання клієнтів перед кредиторами. Для покращення якості кредитного портфеля Національним банком України прийнято рішення про заборону надання валютних кредитів фізичним особам.

Починаючи з 2010 року спостерігається відновлення попиту та пропозиції на споживчі кредити, що підтверджується збільшенням їх обсягів на 2,64%, а в 2013 році темпи росту споживчих кредитів перевищують темпи росту реальної заробітної плати та доходів населення. Це свідчить про покращення ситуації на ринку банківського споживчого кредитування.

Незважаючи на те, що споживче кредитування починає знову набирати свої оберти, на сьогодні залишають ряд невирішених проблем, які мали місце й у докризовий період, та які стримують розвиток ринку даного виду кредитів. Як відомо споживче кредитування є одним із найбільш ризикових для банків, тому намагаючись компенсувати ризики, фінансово-кредитні установи встановлюють на споживчі кредити високі ставки. При цьому додатково існують ряд одноразових комісій та платежів, які завищують реальні процентні ставки, та про які у більшості випадків не повідомляється клієнтам. Для вирішення даної проблеми необхідно в першу чергу на загальнодержавному рівні урегулювати процес споживчого кредитування шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів, які дозволили б захистити інтереси саме клієнтів. Для банків необхідно мінімізувати ризики шляхом вдосконалення внутрішньої системи ризик-менеджменту. Банкам доцільно більше уваги приділяти оцінці кредитоспроможності позичальників та розробити ряд заходів по роботі з проблемною заборгованістю.

Одним із ефективних заходів по мінімізації ризиків є робота банків з бюро кредитних історій, які дають можливість отримати всю попередню кредитну інформацію про позичальника. Проте, на сьогодні банки працюють, як правило, з одним бюро, тому більшістю з експертів пропонується створення Єдиного державного реєстру кредитних історій [3]. Для банку це надасть можливість отримати повну інформацію про клієнта та знизить затрати часу на обробку заявки. Таким чином вирішення даних проблем дозволить підвищити обсяги споживчого кредитування та мінімізує ризик для банків.

Висновки. Споживчі кредити відіграють першорядну роль в економічному зростанні країни. На сьогоднішній день ринок споживчого кредитування починає набирати оберти свого розвитку після наслідків фінансової кризи. Незважаючи на це існує ряд проблем, які стримують темпи росту видачі споживчих кредитів. Основними з них є висока вартість даного виду кредиту, що пояснюється значними ризиками, які приймають на себе банки, недосконала система оцінки кредитоспроможності позичальників, низька довіра клієнтів до банківських установ, а також неврегульованість процесу споживчого кредитування на загальнодержавному рівні. Вирішення даних проблем дозволить активізувати споживче кредитування, що позитивно вплине на стан макроекономічної ситуації в країні.

Література:

1. Про захист прав споживачів [Електронний ресурс] : закон України від 12.05.1991 № 1023-ХІІ. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
3. Вовк, В. Я. Ринок споживчого кредитування: проблеми та перспективи розвитку у посткризовий період [Текст] / В. Я. Вовк // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2013. – №1 (14) – С.45-53
4. Куценко, О. Споживче кредитування в Україні: огляд та практики [Електронний ресурс] / О. Куценко. – Режим доступу : <http://www.finrep.kiev.ua/>